

Motion till riksdagen 2021/22:4479

av **Fredrik Malm m.fl. (L)**

med anledning av prop. 2021/22:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla skolhuvudmän ska ha samverkansavtal med sjukvården och samverkansrutiner med socialtjänsten för att stärka elevhälsoarbetet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en rektor ska ha befogenhet att besluta om utökad undervisningstid för en elev och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen föreslår i propositionen ett flertal åtgärder som syftar till att stärka dels elevhälsan, dels utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Exempelvis föreslår regeringen att skollagen ska ändras i syfte att förtydliga att elevhälsan ska vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete och att det ska införas en garanti för tidiga stödinsatser i svenska och matematik för elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner.

Propositionens förslag om elevhälsan bygger vidare på de tidigare reformer som Liberalerna genomfört. Vi står bakom förslagen men vill samtidigt varna för att de inte kommer att vara tillräckliga.

När det gäller samverkan mellan elevhälsan samt sjukvården och socialtjänsten föreslår regeringen kortfattat att den ska ske ”när behov finns”. Liberalerna delar bedömningen att det inte finns skäl att detaljreglera när samverkan ska ske. Däremot är det förvånande att regeringen i propositionen inte bygger vidare på Skolverkets resonemang om att det för en framgångsrik samverkan kring främjande, förebyggande och åtgärdande arbete behöver finnas tydliga strukturer. Att förlita sig på att samverkan kommer att uppstå när behov finns i det enskilda fallet är alltför optimistiskt.

Liberalerna anser att alla skolhuvudmän ska ha samverkansavtal med sjukvården och tydliga samverkansrutiner med socialtjänsten för att stärka elevhälsoarbetet. Det förebygger att elever hamnar mellan stolarna och underlättar också för elevvårdsteamerna att knyta till sig ytterligare expertkompetenser, t.ex. logoped, när behov uppstår.

Vad gäller undervisning för elever med intellektuell funktionsnedsättning välkomnar Liberalerna förslagen om att ändra benämning på det som i dag kallas för särskola till att i stället benämnas anpassad skola. Likaså är det positivt att regeringen vill ersätta uttrycket utvecklingsstörning med intellektuell funktionsnedsättning i skolans styrdokument. Ord har betydelse, och på samma sätt som betydelsen av ord kan förändras över tid är det lika självklart att valet av ord kan förändras. Under många år har den anpassade skolans elever påtalat att skolformens namn är stigmatiserande och ger negativa associationer. Eleverna har därför efterfrågat ett byte av namn på skolformen. Detta lyfts inte minst fram i SOU 2011:8, ”Den framtida gymnasiesärskolan”, där det även konstateras att tre av sex undersökta kommuner valt att undvika särskolebeteckningen.

Däremot ser Liberalerna i flera av propositionens övriga förslag en betydande risk för att det är otillräckliga åtgärder samt åtgärder som riskerar att stanna vid en pappersprodukt. Problemet är sällan att ambitionerna och målen i skolans styrdokument är för låga eller få, det handlar snarare om att genomförandet i praktiken alltför ofta uteblir eller brister. För en proposition med det uttalade syftet att förbättra utbildningen för elever med intellektuell funktionsnedsättning har Liberalerna högre förväntningar än vad regeringen dessvärre förmått gå fram med.

Det är exempelvis många elever med intellektuell funktionsnedsättning som på olika sätt missgynnas eller far illa i dagens skolsystem. Långt ifrån alla går i det som nu heter särskola, vilket särskilt är fallet för elever som är funktionella till vardags men har milda till medelsvåra kognitiva funktionsnedsättningar. Många av dem har i sin tur ofta s.k. neuropsykiatriska funktionshinder. För dem är ett stort problem den rådande inkluderingsstanken, idén om att alla elever ska lära sig samma sak, på samma tid, i samma klassrum. Av rädsla för att barn med olikheter och svårigheter skulle stigmatiseras så skulle specialklasserna och speciallärarna bort och klassläraren skulle fortsättningsvis hantera alla barn, oavsett förutsättningar, i ett och samma klassrum. Det behöver bli mer accepterat med särskilda undervisningsgrupper i svensk skola, där de elever som behöver mer stöd eller en lugnare miljö kan få det.

För elever med de största svårigheterna, till exempelvis mer omfattande former av funktionsnedsättning, behövs självfallet specialskolor, resursskolor eller andra former av anpassade utbildningar. Den trend som svept över svenskt skolväsen där dessa skolenheter har avvecklats har varit olycklig. Såväl anpassad skola som specialskola ska vara kvar som egna skolformer, men det är önskvärt att dessa är samlokaliserade med andra skolformer och att eleverna har en del gemensamma aktiviteter.

Bristande fysisk tillgänglighet är däremot aldrig ett godtagbart skäl att placera en elev i en särskild skola. Alltför många skolor har fortfarande alltför bristande tillgänglighet. Detta gäller den synliga fysiska tillgängligheten men även den osynliga men alltför aktuella kognitiva tillgängligheten. Många unga med funktionsnedsättning kan på grund av otillgängliga lokaler inte gå i samma skola som sina syskon eller kamrater. I stället skjutsas de dagligen långa sträckor till andra skolor. I värsta fall ökar segregeringen än mer när det är dags för gymnasiestudier. De otillgängliga skolorna är naturligtvis stängda också för lärare och annan personal med motsvarande funktionsnedsättningar. Även föräldrar med funktionsnedsättning begränsas i sitt fria val av skola för sina barn.

Lösningar kan handla om fysisk tillgänglighet, men också om sådant som att färgkoda korridorer så att den som har orienteringssvårigheter kan hitta och att den akustiska miljön ska fungera för den som har hörselnedsättning eller perceptionsstörningar. Dessvärre berörs problemet med bristfällig tillgänglighet i skolans fysiska rum inte av propositionen på ett adekvat sätt. Liberalerna menar därför att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag på hur skollagen och andra relevanta styrdokument kan förtydligas i syfte att införa en huvudregel om att alla skolor ska uppfylla krav på grundläggande tillgänglighet.

Förslaget i propositionen om att en rektor ska få besluta att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska gå om en årskurs, och att det beslutet ska kunna överklagas, ligger helt i linje med Liberalernas politik. Däremot saknas det förslag om att rektor ska kunna besluta om att en elev ska få utökad undervisning och att den ordinarie timplanen således förlängs för den eleven. Det är motsägelsefullt att en rektor inte ska kunna ålägga en elev att gå extra timmar på vardagar eller helger för att få den undervisningstid som eleven behöver, men däremot ska kunna besluta att en elev ska få gå ett helt år extra i skolan.

Liberalerna menar att barnens behov alltid måste komma i första rummet. Därför ska skolan ha mandat att kunna avgöra vilka elever som behöver anpassad skolgång. Det ska självfallet vara ett beslut som fattas utifrån en professionell bedömning av vilken åtgärd som bedöms nödvändig för att eleven ska få så goda förutsättningar som möjligt att klara av skolan. Det ska samtidigt finnas möjligheter att ompröva och överklaga beslut om anpassad skolgång.

Fredrik Malm (L)

Maria Nilsson (L)

Johan Pehrson (L)

Lina Nordquist (L)

Gulan Avci (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Allan Widman (L)